

У МОН ВІДПОВІЛИ НА ЗАПИТАННЯ ЩОДО ОНОВЛЕНОЇ ТИПОВОЇ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ДЛЯ 5-9 КЛАСІВ НУШ.

Як використовувати [оновлену](#) Типову освітню програму для 5–9 класів та які її переваги, як скласти освітню програму закладу освіти на основі ТОП і як розподіляти години з резерву?

1) – Що саме змінилося в Типовій освітній програмі (далі — ТОП) для 5–9 класів і в чому полягає її гнучкість?

– Замість типового навчального плану з рекомендованою кількістю годин запропоновано формат навчального плану, у якому легко і зручно реалізувати академічну свободу, зокрема розробити річні навчальні плани для окремих класів однієї паралелі з урахуванням освітніх потреб учнівства.

Увідповіднено співвідношення між інтегрованими й розінтегрованими курсами.

Уведено освітні компоненти, актуальні в умовах воєнного часу, зокрема «Безпековий практикум».

Визначено мінімальну кількість годин на міжгалузеві інтегровані курси.

Вилучено предмети й курси, які втратили актуальність у зв'язку з вимогами інших нормативно-правових актів та об'єктивною реальністю, зокрема російську та молдовську мови в усіх інтегрованих та предметних варіантах.

Уточнено перелік модельних навчальних програм (далі — МНП) (Додаток 5), визначено вимоги до модельних навчальних і навчальних програм (Додаток 6).

2) – Які переваги ТОП цього року порівняно з попередньою?

– Замість подвійної роботи: скорочення годин між рекомендованим і мінімальним показниками та подальшим перерозподілом їх на інші освітні компоненти, тепер можна одразу скористатися “резервом” годин навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами (навчальними предметами / інтегрованими курсами, міжгалузевими інтегрованими курсами, курсами за вибором) з урахуванням освітньої траєкторії закладу освіти.

Зручно створювати гнучкі й варіативні навчальні плани, поєднуючи інтегровані та розінтегровані рішення.

3) – На скільки розробляють і хто схвалює освітню програму? Яка структура освітньої програми? Хто розробляє освітню програму? Який пакет документів для розроблення власної програми?

– У статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» йдеться про те, що заклад освіти розробляє та використовує в освітній

діяльності одну освітню програму на кожному рівні (циклі) повної загальної середньої освіти або наскрізну освітню програму, розроблену для декількох рівнів освіти.

Освітні програми закладів освіти (далі — ОПЗО) можуть бути розроблені на основі відповідної типової освітньої програми (ТОП) або освітніх програм, розроблених суб'єктами освітньої діяльності, науковими установами, фізичними чи юридичними особами і затверджених центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти.

Рішення про використання закладом освіти ОПЗО, розробленої на основі ТОП або іншої освітньої програми, ухвалює педагогічна рада закладу освіти.

ОПЗО схвалюється педагогічною радою закладу освіти та затверджується його керівником.

ОПЗО, розроблені на основі типових освітніх програм, мають:

– відповідати структурі ТОП та визначеним нею вимогам до осіб, які можуть розпочати навчання за ОПЗО;

– визначати (в обсязі не меншому ніж встановлено відповідною ТОП) загальний обсяг навчального навантаження на відповідному рівні (циклі) повної загальної середньої освіти (в годинах), його розподіл між освітніми галузями за роками навчання;

– містити навчальний план, що ґрунтується на одному з варіантів типових навчальних планів відповідної ТОП і може передбачати перерозподіл годин (у визначеному типовим навчальним планом обсязі) між обов'язковими для вивчення навчальними предметами (крім державної мови) певної освітньої галузі, які можуть вивчатися окремо та/або інтегровано з іншими навчальними предметами;

– містити перелік МНП, що використовуються закладом освіти в освітньому процесі, та/або навчальних програм, затверджених педагогічною радою, що мають містити опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому ніж встановлено відповідними МНП;

– містити опис форм організації освітнього процесу та інструментарію оцінювання.

ОПЗО може містити інші складники, що враховують специфіку та особливості освітньої діяльності закладу освіти.

ОПЗО, розроблена не на основі ТОП, підлягає затвердженню центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

4) – Хто визначив мінімальну й максимальну кількість годин?

– Показники мініимальної та максимальної кількості годин у ТОП відповідають Державному стандарту базової середньої освіти (далі — ДСБСО).

5) – За яким принципом робити перерозподіл годин між освітніми галузями?

– За принципом урахування потреб і запитів усіх учасників освітнього процесу: учнівства, батьківства, педагогічного колективу, а також зважаючи на наявне кадрове та матеріально-технічне забезпечення, безпекові умови тощо.

Умови перерозподілу годин:

– збільшення годин на обов'язкові освітні компоненти відбувається в межах максимального показника для галузі;

– години, визначені в навчальному плані на вивчення вибіркового освітнього компонентів, не включають до кількості годин відповідної освітньої галузі.

6) – Чи можна обрати одночасно кілька міжгалузевих інтегрованих курсів? Чи ліпше обрати один, а решту годин віддати на вивчення освітніх предметів?

– Можна. Вибір курсів чи предметів є винятково рішенням закладу освіти, виявом його автономії. Понад те, у різних класах це можуть бути різні курси або поєднання їх.

7) – Які класи навчатимуться за оновленою ТОП?

– Освітню програму на основі викладених у наказі №1120 вимог складають для класів, які у 2024/2025 навчальному році навчатимуться за ДСБСО, затвердженим 2020 року. Це 5–7-мі класи закладів загальної середньої освіти та 8-мі класи, які є учасниками Всеукраїнського експерименту - «Пілоту НУШ».

8) – Чи є обмеження щодо кількості годин на предмети варіативної частини навчального плану?

– Обмеженням є показник гранично допустимого тижневого навчального навантаження і раціональний розподіл навчального часу. Чи варто, до прикладу, усі години з резерву витратити на один або кілька варіативних курсів, не маючи чіткої стратегії, як ці курси допомагають досягти закладених у ДСБСО результатів навчання? Водночас, якщо програма такого курсу істотно розширює і доповнює основний курс, тоді такий курс може бути навіть не один.

9) – Чи діє ТОП від 2021 року для розподілу годин? Чи школи повинні здійснювати розподіл тільки на основі програми зі змінами від 09.08.2024?

– Для складання навчальних планів для 5-7-х класів і 8-х пілотних класів на 2024/2025 навчальний рік потрібно використовувати оновлену Типову освітню програму, затверджену наказом Міністерства освіти і науки України №1120 від 09.08.2024 р.

10) – Чи можна години для перерозподілу використовувати тільки на підсилення вивчення предметів і не обирати міжгалузеві інтегровані курси (це більше стосується 6–7 класів).

– Так. Водночас умовою перерозподілу годин є така: збільшення кількості годин на обов'язкові освітні компоненти відбувається в межах максимального показника для галузі.

11) – Чи потрібно погоджувати освітню програму закладу в управлінні освіти та відповідно до яких нормативних документів закладам освіти треба інформувати та надавати програму?

– Заклад освіти розробляє освітню програму, керуючись статтею 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» на основі ТОП, затвердженої МОН.

ОПЗО схвалює педагогічна рада закладу освіти та затверджує його керівник.

ОПЗО, розроблена не на основі ТОП, підлягає затвердженню центральним органом виконавчої влади із забезпечення якості освіти (ДСЯО – Державна служба якості освіти) в установленому порядку.

Інших способів схвалення та затвердження ОПЗО чинне законодавство не передбачає.

12) – Як використовувати додаткові години та записувати в класні журнали?

– Так само, як і в попередні роки, керуючись наказом Міністерства освіти і науки України № 496 від 03.06.2008 “Про затвердження інструкції з ведення класного журналу учнів 5-11(12) класів загальноосвітніх навчальних закладів”, а також методичними рекомендаціями щодо викладання окремих навчальних предметів у 2024-2025 навчальному році.

13) – Чи може заклад освіти не використовувати години навчального навантаження для перерозподілу?

– Ні. Години навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами потрібно використовувати для збільшення кількості годин до максимальних на обов'язкові освітні компоненти (навчальні предмети /

інтегровані курси) або перерозподіляти їх на вибіркові освітні компоненти та/або для проведення індивідуальних консультацій і групових занять, зокрема для подолання втрат у навчанні.

14) – Міжгалузеві інтегровані курси, наприклад «Драматургія і театр», належать до вибіркового освітнього компонента. Чи мають учні писати заяви про зарахування? Чи всі учні мають їх відвідувати? Чи оцінюють учнів? Чи задають домашні завдання? Години вибіркового освітнього компонента заносять у розклад чи це позаурочна діяльність?

– Навчальний план складає заклад освіти, педагогічна рада ухвалює рішення про вибір тих чи тих вибіркового предметів і курсів.

Учням не потрібно писати заяви;

може бути гнучкий навчальний план, у якому міжгалузеві інтегровані курси відвідуватимуть міжкласні групи;

рішення про оцінювання учнів ухвалює педрада;

рішення про домашні завдання ухвалює педагог, який веде курс;

години для вибіркового освітніх компонентів мають бути в розкладі.

15) – Як грамотно розподілити години громадянської та історичної галузі?

– Під час визначення кількості годин для вивчення освітніх компонентів громадянської та історичної освітньої галузі рекомендовано дотримуватися максимального показника, визначеного для цієї освітньої галузі в Додатках 1 і 2:

– 5 клас — 2 години;

– 6-7 класи — 3 години на тиждень.

У 7 класі години можна розподілити в такий спосіб:

– історія України — 2 години;

– всесвітня історія — 1 година.

Питання громадянської освіти можуть бути інтегровані в курс історії України.

16) – Що робити з громадянською освітою в 7 класі, якщо плануємо вивчати окремо історію України та всесвітню?

– У цьому навчальному році в 7 класі пропонуємо два варіанти:

– інтегрувати питання громадянської освіти в курс історії України, відобразивши це в навчальній програмі, яку затверджує педагогічна рада закладу освіти (додаючи визначені для громадянської освіти години до історії України). Теми для інтегрування МОН надішле окремим листом на початку навчального року;

– провадити піврічний курс у другому семестрі. МНП до нього має бути розроблено.

17) – Який предмет ставити в 6 класі: інтегрований курс історії чи окремо (історія України та всесвітня історія)? Яку програму обирати?

– Вибір МНП — це рішення педагогічного колективу.

18) – Чи передбачає наказ №1120 зміни в навчальних планах для учнів 6 і 7 класів? Якщо так, то як бути з громадянською освітою, яку не вивчали 5 класи минулого року?

– У 5-му класі у 2023/2024 н.р. згідно з типовим навчальним планом мав вивчатися інтегрований курс «Вступ до історії України та громадянської освіти».

Громадянську освіту в 6-7-х класах у цьому навчальному році має бути інтегровано в історію України. Або школи зможуть упровадити піврічний курс громадянської освіти з другого семестру.

19) – Чи відповідає оновлена ТОП Концептуальним засадам реформування історичної освіти?

– Концептуальні засади реформування історичної освіти не буде імplementовано цього навчального року. Відповідні зміни — задекларований подальший поступ, що передбачає низку системних змін і потребує, зокрема, розроблення відповідних програм, які реалізуватимуть кількість годин, зазначену в концептуальних засадах.

20) – Як записувати в журналі назву предмета (Історія України та додавати у зміст уроку теми з громадянської освіти чи якимось іншим способом)?

– Назва навчального предмета має відповідати вказаній в обраній МНП (наприклад, «Історія України»).

21) – У ТОП зазначено, що перерозподіл годин між галузями не повинен перевищувати максимум певної галузі. У мовно-літературній

галузі максимум – 13 годин. Ліцей навчає за програмою DSD-шкіл. Перша мова – німецька (5 годин). Друга іноземна, англійська, виходить за межі максимуму. У попередні роки нам дозволяли мати у мовно-літературній галузі 15 годин.

– Другу іноземну мову (не менше ніж 2 години на тиждень) можна включити в навчальний план ОПЗО за вибором закладу освіти як вибірковий освітній компонент завдяки годинам навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами.

Кількість навчальних годин, визначену в навчальному плані закладу освіти на вивчення вибірових освітніх компонентів, не зараховують до максимального показника кількості годин, визначеного на ту чи іншу освітню галузь.

22) – Чи можна на вивчення зарубіжної літератури до мінімуму 1 години додати ще 1 годину? Або виділити не 1,5 год, а 2 год?

– Так, використавши години навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами, за умови, що сума годин на всі освітні компоненти галузі не перевищуватиме максимальної кількості годин для мовно-літературної освітньої галузі.

23) – У додатку 5 у переліку програм зазначено: «Природознавство. 5-6 клас». Це помилка чи маються на увазі всі інтегровані курси «Пізнаємо природу», «Природничі науки», «Довкілля»?

– У додатку 5 до наказу №1120 у переліку програм у п. 45 для окремих циклів є інтегрований курс природничої освітньої галузі (5-6 класи). Його вивчають за однією з МНП («Пізнаємо природу», «Довкілля», «Природничі науки»), яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України».

24) – У типовому навчальному плані на природничу галузь у 6 класі мінімальна кількість — 2 години на тиждень, тобто 1 година на інтегрований курс, 1 — на географію. Як бути, якщо адміністрація закладу освіти не зможе додати на вивчення цих предметів по 1 годині? МНП інтегрованого курсу й географії були написані з розрахунку 2 години на тиждень.

– Задля розвантаження вчительства зараз триває розроблення навчальних програм на основі чинних МНП, розрахованих саме на мінімальну кількість годин. На початку навчального року ці навчальні програми буде оприлюднено на сайті МОН.

25) – На вивчення математики відведено мінімально 4, а максимально — 6 годин. Рекомендованих 5 вже немає. Окрім того, чи можливо здійснити перерозподіл годин між алгеброю і геометрією 2 на 2?

– Керуючись пунктом 26 Державного стандарту базової середньої освіти, заклад освіти визначає:

– кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі в межах кількості годин, визначених ТОП для відповідної освітньої галузі (додатки 1, 2);

– кількість навчальних годин на вивчення окремих освітніх компонентів галузі в межах навчальних годин, визначених освітньою програмою закладу для відповідної освітньої галузі;

– кількість навчальних годин на вивчення вибіркового освітніх компонентів у межах годин навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами.

Тобто, якщо в ТОП для математичної освітньої галузі в додатку 1 визначено мінімальну кількість годин (4 години на тиждень), то в навчальному плані заклад освіти може розподілити їх між предметами галузі на свій розсуд (2,5 і 1,5, як в типовому навчальному плані або 2 і 2). Окрім того, заклад освіти може передбачити для вивчення математичної освітньої галузі 4, 5, 5,5 або 6 годин і розподілити їх між предметами на свій розсуд.

26) – Як викладати музичне та образотворче мистецтво? Інтегровано чи як окремі предмети?

– ТОП передбачає можливість обрати інтегрований курс мистецтва або розінтегровані предмети «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво» з 5-го до 9-го класу.

27) – Чи можна і варто збільшувати кількість годин на вивчення курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» завдяки годинам для перерозподілу?

– Під час вивчення курсу «Підприємництво і фінансова грамотність» МОН рекомендує дотримуватися не мінімального показника, а показника, визначеного у відповідній МНП, – 0,5 години у 8 класі й 1 година в 9 класі.

28) – У разі виділення годин для подолання освітніх втрат до цього залучають усіх учнів класу?

– Цю потребу визначає заклад освіти. Формулювання «Години для перерозподілу між освітніми компонентами можуть бути використані, зокрема, й для проведення індивідуальних консультацій чи групових занять» засвідчує, що в таких активностях можуть брати участь окремі учні, групи учнів або всі учні класу.

29) – Як реалізувати міжгалузеві курси в закладі освіти, який працює дистанційно?

– Упровадження міжгалузевих курсів здійснюється відповідно до навчального плану закладу освіти, а організація дистанційного навчання з дотриманням вимог чинних відповідних нормативно-правових актів, які регулюють цю діяльність.

30) – Чи можна виділяти години на факультативи?

– Години для перерозподілу між освітніми компонентами можна використати, зокрема, й для вибіркового освітніх компонентів (курсів за вибором, факультативних курсів тощо).

31) – Чи є обов'язковим викладання курсу «Культура добросусідства»?

– Ні. Цей курс, як й інші курси соціального, емоційного та етичного спрямування, є вибіркоким.

32) – Ми користувалися однією з програм із грифом МОН з профорієнтації. А тепер цієї програми немає серед запропонованих у ТОП. Чи можна нам працювати за цією програмою, якщо вона цікава й корисна учням та батькам? Чи вибирати можна лише програми з Додатка №5?

– Заклад освіти може додавати в навчальний план вибірково освітні компоненти, що не зазначені в ТОП. Для цих освітніх компонентів заклад освіти використовує МНП, які отримали гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» / «Схвалено для використання в освітньому процесі».

Ви можете включити в навчальний план курс за вибором, якщо гриф, наданий цій програмі, чинний у 2024/2025 навчальному році.

Поданий у додатку 5 до ТОП перелік МНП є базовим і може бути доповнений іншими МНП, яким буде надано гриф «Рекомендовано МОН України».

Посилання – <https://mon.gov.ua/news/vidpovidaemo-na-zapytannia-shchodono-ovlenoi-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-59-klasiv-nush>